

Lothar Sieber, Wojciech J. Cynarski

Mistrzowie mistrzów z federacji WJJC : nowe fakty

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 4, 293-297

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W monografii wydanej przed I Międzynarodową Konferencją Naukową „Humanistyczna teoria sztuk i sportów walki – koncepcje i problemy” znalazł się artykuł L. Siebera i W. J. Cynarskiego pt. *Mistrzowie mistrzów z federacji WJJC*¹. Ponieważ na skutek niedopatrzenia nie wydrukowano w książce wersji poprawionej przez Autorów podczas stażu DDBV (Monachium, luty 2003), decyzją Komitetów Redakcyjnego i Naukowego IRK-MC publikujemy oto wersję wzbogaconą o istotne historyczne fakty. Pominięte zostały ilustracje, natomiast tekst uzupełnia suplement – dodatkowe informacje o aktualnej sytuacji światowego ruchu Idōkan.

Autorzy są zarówno praktykami, pionierami Idōkanu (odpowiednio w Niemczech i w Polsce) i posiadaczami wysokich stopni mistrzowskich (jūjutsu, zendō karate, idō), jak też badaczami historii i tradycji dalekowschodnich sztuk walki w Europie, działającymi wspólnie w DDBV i SIP. Doc. Sieber naucza teorii sztuk i sportów walki oraz kształci praktycznie w DDBV, a dr Cynarski – w ramach zajęć ze studentami UR.

LOTHAR SIEBER¹, WOJCIECH J. CYNARSKI²

¹DDBV e. V. München (Niemcy / Germany) & SIP, ²IWFIZ Uniwersytet Rzeszowski & SIP

Mistrzowie mistrzów z federacji WJJC – nowe fakty

Słowa kluczowe: sztuki walki, mistrzowie, organizacje, WJJC, Idōkan

Autorzy ukazują sylwetki wybitnych mistrzów jednej z pierwszych międzynarodowych organizacji sztuk i sportów walki World Jiu-Jitsu/ Judo-Do Center (WJJC), do których zaliczają się: Erich Rahn, Julius Fleck, Walli Strauss, Hubert Klinger von Klingerstorff. L. Sieber znał bezpośrednio mistrzów Rahna, Klingerstorffa, Jansena, Steindla i Matuschka, posiadaczy 10 dan i inne wymienione niżej osoby. W. J. Cynarski prowadził przez pewien czas korespondencję z mistrzami Klingerstorffem i Schöllaufem. Federacja WJJC kontynuowała działalność powstałej w 1954 roku IWJF (International World Jiu-Jitsu, Judo, Judo-Do Federation), której honorowym prezydentem został wówczas Erich Rahn. Obecnie – od ok. 20 lat – tradycję tę rozwija dalej Idōkan Europe International (IEI) [Cynarski 2000 b]. Większość uznanych mistrzów różnej rangi z terenu Niemiec zrzeszonych jest w elitarnym związku Deutscher Dan-Träger und Budo-Lehrer Verband e. V. (DDBV) w Monachium.

* * *

Austriak węgierskiego pochodzenia Julius Fleck (29.06.1894 – 1967) nie ma do tej pory spisanej biografii. Wiadomo, że urodził się w Budapeszcie. Był nauczycielem wychowania fizycznego i sportu. W wieku 17 lat rywalizując w sportowym jūdō zauważył, że jūdō jest niekompletne. Wprowadził nowe techniki rzutów i rozwinął „przeciwrzuty”, tworząc *jūdō-dō*. Jak podaje W. Lind [1996, s. 382], w roku 1947 Fleck stworzył jūdō-dō, jako „jūdō bez walki”. Rozbudował *jūdō kōdōkan* w sensie technicznym i ideowym. Posiadał przyznany przez Japończyków 5 dan w jūdō, w owym czasie stopień bardzo wysoki. W opracowaniu technicznej strony jūdō-dō pomagał Fleckowi pewien japoński instruktor, którego nazwisko nie zachowało się w przekazach. W 1953 r. system *sensei* Flecka zyskał uznanie w Japonii, przy czym jednak ciągle najbardziej znany jest w Europie [Klingerstorff 1951; Velte 1976, s. 68; Lind 1996]. Fleck był współtwórcą i działaczem federacji IWJF.

Nieprawdą jest, że *jūdō* rozwija się jedynie w ramach IJF (Międzynarodowej Federacji Jūdō) i pod patronatem Instytutu Kōdōkan oraz, że uprawiane jest tylko jako sport olimpijski. Poza IJF i krajowymi związkami sportowymi pozostają takie nazwiska (osoby), jak E. Rahn 10 dan, W. Strauss 10 dan, H. Schöllauf 10 dan, A. Geesink 10 dan, M. Mochizuki 10 dan hanshi, S. Sato 9 dan hanshi (IMAF), T. Kochanowski 10 dan. Jeden z austriackich liderów WJJC – Josef „Pepi” Ebetshuber (posiadacz stopni: 10 dan jūjutsu, 10 dan jūdō-dō idō, 7 dan jūdō) był znakomitym zawodnikiem sportowego *jūdō*. *Jūdō-dō*

¹ L. Sieber, W. J. Cynarski (2003), *Mistrzowie mistrzów z federacji WJJC* [w:] Cynarski W. J., Obodyński K. [red.], *Humanistyczna teoria sztuk i sportów walki – koncepcje i problemy*, Wyd. UR, Rzeszów, s. 59–65.

stało się następstwem i wyrazem dążenia do odzyskania w „łagodnej drodze” tego, co zaprzepaściło jūdō stając się wyczynowym sportem [por.: Obodyński 2001].

Następnie – po Flecku – liderem WJJC został prof. Walli Strauss (1908–1988), doktor politológii, posiadacz najwyższych stopni mistrzowskich 10 dan jūdō, jūjutsu, idō. Dokonał on rozwinięcia jūdō-dō w ideę *idō*, dotyczącą (w sensie technicznym) różnych sztuk walki i form „perpetualnego” ruchu. Ponieważ jego żona była Żydówką, musiał w latach 30 ubiegłego wieku wraz z rodziną emigrować z Austrii. Osiedlił się w Ringwood w Australii, gdzie powołał Idokan – Jujutsu, Judo & Ido Teaching Academy Victoria. W Europie działali wówczas prof. dr Josef Steindl 10 dan (wiedeński geograf i biolog), wspomniany wyżej J. Ebetshuber i baron H. von Klingerstorff. Strauss trenował w Azji z mistrzami karate, kung-fu i tai chi, włączając ich techniki do swej koncepcji *idō*. Toteż jest uważany za prekursora ‘idōkan karate’ [Sieber 2001]. Jak pisał o nim H. Schöllauf, Strauss był człowiekiem wielkich umiejętności, technikami i filozofem. Jeszcze w wieku ok. 80 lat demonstrował publicznie techniki *taichi-h’sien*, wykonując obronę „*juh ma fen tsung*”² przeciwko dwóm rośmym *uke* (po 105 kg każdy) atakującym kopnięciami z wysokości,

13 grudnia 1982 instruktorzy WJJC i Jujutsu & Judo Instructors Association of Australia tworzą Idokan Europe International. Jednocześnie struktura pn. Idokan Europa rejestrowana jest w WJJC. Angielski *shihan* Frank Newton 10 dan uznał stopnie 10 dan *jūjutsu* W. Straussa i H. Schöllaufa. W piśmie datowanym 4.11.1984 a kierowanym przez W. Straussa do „Idokan Europe & International” stawia on wyraźny wymóg, aby kandydat do stopnia mistrzowskiego w idō posiadał wcześniej czarne pasy jednocześnie w jūdō i w jūjutsu³. W innym piśmie – odpowiadając na zamysły Europejskiej Federacji Jujitsu (EJFF) – stwierdzał, że „jūjutsu jest czystą samoobroną i dlatego jest zbyt niebezpieczne dla rywalizacji sportowej. Samoobrona znaczy unieszkodliwić agresora w najkrótszym czasie”⁴. Jego sprzeciw nie wpłynął jednak na rezygnację działaczy jūjutsu z wprowadzenia tej sztuki na tor sportowe.

Od 1984 r. do IEI przyłączyło się Europäische Föderalistische Bewegung Österreich. Właśnie Hans Schöllauf (ur. 1926), dotychczasowy sekretarz WJJC, został 1 października 1985 mianowany przez Straussa prezydentem IEI. Schöllauf jest filologiem i nauczycielem wychowania fizycznego. Jest on uczniem m.in. J. Ebetshubera i W. Straussa. Posiada 10 dan w jūjutsu, jūdō i idō oraz stopnie mistrzowskie w karate i kung-fu. Wspólnie z Klingerstorffem prowadził przez pewien czas Akademię Idokan Europa w Wiedniu. Schöllauf promował idō i Idōkan w Niemczech [Sieber 1989], we Włoszech i – przez L. Siebera – w Polsce. Lothara Siebera (10 dan jūjutsu, karate, idō) ogłosili obydwaj austriaccy mistrzowie swym następcą. Wysokie stopnie *idō* uzyskali także Heinz Jansen (10 dan) i Ditmar Gdaniusz (9 dan idō) – *sōke* szkoły E. Rahna.

Jednakże w samej Austrii doszło do podziału ruchu IEI. Obecnie osobno działają WJJC (gdzie prezydentem jest Günter Ebetshuber 7 dan, syn Josefa) i Österreichische Judo-Do Verband (liderem jest Adolf Bauer, 10 „Ido-Meistergrad”) [Cynarski 2000 b]. Natomiast przez kolejnych kilkanaście lat organizację DJJR Erich Rahn e. V., Idokan Europa e. V. (IE – Germany⁵) i DDBV e. V. działają wspólnie, patronując seminariom szkoleniowym, promując na stopnie, organizując wspólne przedsięwzięcia. Członkami trzech wymie-

² Według listu H. Schöllaufa do W. J. Cynarskiego z 17.01.2000 (tłumaczenie własne autora).

³ W. Strauss (1957). *Idokan Europe – Richtlinien fuer Graduierungen*, Ringwood, Victoria. Kopia z archiwum DDBV, Monachium. Por.: J. Fleck (1957), *Internationale Bestimmungen für die Verleihung von Judo-Do Gürtelklassen*, „Judo Judo-Do Jiu-jitsu Internationales nachrichtenblatt I.W.J.F.”, Wien, nr 7–12.

⁴ *Bemerkungen zu den 4 Blaettern der EJFF, ueber Jiu-Jitsu Kampf*. Źródło – archiwum DDBV.

⁵ Shihan L. Sieber doprowadził 10 października 1993 do powołania stowarzyszenia Idokan Europa w Niemczech. Będąc przewodniczącym DDBV, oddał przewodnictwo IE jednemu z uczniów, przy czym pozostał vice-przewodniczącym IE, jak również IEI. Por.: statut: *Satzung des Idokan Europa e. V.* W tym samym roku zarejestrowane zostało w Rzeszowie Stowarzyszenie Idōkan Polska (prezesem jest W. J. Cynarski 5 dan).

nionych stowarzyszeń byli w części ci sami ludzie, a szefem-liderem zunifikowanego Dan Kolegium – mistrz Ditmar Gdanietz.

Baron Hubert **Klinger** w **Klingerstorff** (18.01.1920–19.03.1998) był człowiekiem bardzo skromnym, bezpośrednim i przyjacielskim⁶. Był uczniem J. Flecka, od którego otrzymał w 1952 Fujijama Ritterorden (nr 20) – order rycerski, będący najwyższym wyróżnieniem honorowym w WJJC [Cynarski 2000 a]. Był także uczniem Ericha Rahna, J. Diwischka i Heinza Kowalskiego 10 dan. Osiągnął 10 dan w jūjutsu, 10 dan jūdō-dō idō, 5 dan jūdō i 1 dan w karate. Po wojnie pracował zarabiając na życie jako zawodowy zapaśnik (walcząc w formule *cach as cach can*), a także studiował nauki o sporcie i wychowaniu fizycznym. W 1969 poznał H. Schöllaufa, dyrektora szkoły średniej, który zatrudnił go w tej szkole jako nauczyciela wychowania fizycznego. Klingerstorff prowadził w Wiedniu małą szkołę jūjutsu. Był nauczycielem H. Czerwenki-Wenkstetena (obecnie 9 dan) i promotorem, przyznającym stopnie honorowe L. Siebera. Napisał trzy książki o sztukach walki [Klingerstorff 1951, 1968, 1972]. Czerwenka-Wenkstetten [1993] przedstawia Klingerstorffa jako jednego z pionierów jūjutsu w Austrii. Baron do śmierci przyjaźnił się z mistrzami Schöllaufem, Eduardem Matuschkiem (1922–1996, 10 dan jūjutsu, 9 dan karate i ido) i Sieberem. Tego ostatniego Klingerstorff polecał w swym liście do dr. Czerwenki-Wenkstetena jako jednego z najlepszych niemieckich ekspertów jūjutsu⁷.

Postać **Ericha Rahna** (1.05.1885 – 5.07.1973) stała się już prawie legendą. Założyciel pierwszej w Niemczech szkoły jūdō i jūjutsu (Berlin 1906) wpisał się trwale do historii dalekowschodnich sztuk walki [Wiedmeier 1966, s. 65, 165–166; Kemper 1966; Corcoran, Farkas 1983, s. 192, 206; Schmitt 1992, s. 9–10; Velte 1976, s. 108; Czerwenka-Wenkstetten 1993; Lind 1996, s. 23–28, 699]. Rahn (1.05.1885 – 5. 7. 1973) zapoczątkował organizację, która obecnie nosi nazwę Deutscher Jiu-Jitsu Ring „Erich Rahn” e. V.⁸

Rahn dla popularyzacji *jūjutsu* odwiedził, jak to określił Kemper, „wszystkie możliwe i niemożliwe związki sportowe” i stoczył walki z ich przedstawicielami. Zwłaszcza w roku 1920, gdy odbył turnee po Niemczech i stoczył walki z zapaśnikami i bokserami. L. Sieber dysponuje filmem przedstawiającym walki E. Rahna z zapaśnikiem z Niemieckiego Związku Atletycznego, z bokserem i z austriackim jūjutsuka – wszystkie zdecydowanie wygrane. Swe jūjutsu i jūdō berliński mistrz doskonalili poprzez kontakty z japońskimi mistrzami. Był uczniem Katsukuma Higashi i Agitaro Ono, ale ćwiczył także z instruktorami: Yukio Tani, Raku Uyenishi i Taro Miyaki oraz z bywającymi w berlińskim Nippon-Club innymi specjalistami w tej dziedzinie, doskonaląc swe umiejętności [Kemper 1966].

Berliński nauczyciel sportu gościł także dwukrotnie twórcę jūdō – prof. Jigorō Kanō (lata 1912 i 1935⁹). „Mistrz 1000 chwytów” został w 1922 r. pierwszym zawodowym mistrzem Niemiec w jūjutsu, zwyciężając w berlińskim Pałacu Sportu Hansa Reutera z Monachium. Wynik powtórzył w następnym roku. Rahn walczył także w cyrku Krone, pokonując m.in. bokerskiego championa Dicka Armstronga (Monachium, 10.10.1919, walka zakończyła się po 11 minutach 29 sekundach skutecznym duszeniem [Rahn 1956]). W owym czasie Rahn dał serię pokazów w całych Niemczech. W 1921 roku nakręcony został pierwszy niemiecki film promujący jūjutsu pt. *Die unsichtbare Waffe*. W 1923 r. powołano pierwszy ogólnoniemiecki związek jūjutsu – prafornę DJJR. Rahn został później docentem w Hochschule für Leibesübungen w Berlinie. Dopiero w wieku 40 lat wycofał się z walk, przy czym stwierdził, że osiągnął swój cel, jakim było rozpropagowanie sztuki jūjutsu.

⁶ Potwierdza do list od E. Rahna z Berlina, datowany 5. maja 1939. Archiwum prywatne L. Siebera.

⁷ Wynika to z listu Czerwenki-Wenkstetena do L. Siebera z dn. 29. marca 1992.

⁸ Liderami DJJR są aktualnie: D. Gdanietz (10 dan), Hannelore Sieber (8 dan) – przewodnicząca związku oraz Lothar Sieber (10 dan) – odpowiedzialny za landy południowej części Niemiec.

⁹ Autorzy podają za broszurą DJJR e. V., München 2002 (tradycja szkoły E. Rahna).

Jūjutsu, jako samoobronę bez broni, popularyzował także piórem [Rahn 1931, 1956]. Za swe wybitne osiągnięcia uzyskał najwyższe stopnie honorowe w jūjutsu i jūdō – 10 dan.

Dzisiaj Deutscher Jiu-Jitsu Ring „Erich Rahn” – Fachverband für Asiatischen Kampfsport, najstarszy zresztą związek azjatyckich sztuk walki w Niemczech, patronuje m.in. różnym stylom karate i, oczywiście, jūjutsu. Honorowym prezydentem jest bezpośredni uczeń Rahna – **Ditmar Gdanietz** 10 dan. Shihan Gdanietz (ur. 1943) prowadzi w Berlinie dużą szkołę (kilkuset uczniów) pod nazwą RAHN, przy czym sam nie jest już aktywny na macie – ze względów zdrowotnych – od kilkunastu lat. Ciągłe natomiast pozostaje w środowisku budō wielkim autorytetem.

Suplement

Ambicją wielu instruktorów ze środowiska sztuk walki jest zdobyć pozycję mistrza – lidera. Niestety jednostkowe egoizmy prowadzą do rozbicia szkół i organizacji.

W trzecim tomie „IRK-MC” przedstawiona została skrótowo sytuacja rozłamu w światowym ruchu Idokanu¹⁰. Otóż przedstawiciele niemieckiej organizacji Idokanu (IE e.V. / IE Germany), nb. uczniowie **Lothara Siebera**, jeszcze w roku 2002 oskarżyli swego *shihan* (L. S.) o zagubienie duchowych wartości *idō* i *zendō* karate. Autorzy są w posiadaniu kopii korespondencji, odnoszącej się m.in. do treści opublikowanych w Internecie. Powołanie stylu *zendō-ryū karatedō* [por.: Schmidt 2002; Sieber, Cynarski 2002] miało być „powrotem do duchowych wartości Petera Jahnke”. Z kolei L. Sieber (10 dan idō, honorowy prezydent Idōkan Polska) w liście z 22.08.2002 zarzucił liderom IE e.V. (według protokołu z zebrania IEI 10.11.2002 w Penzbergu są to: Stefan Posset – przewodniczący IE e.V., Thomas Haumüller – wiceprzewodniczący, Rudolf Gabert – dyrektor techniczny IEI i Dietmar Schmidt – prezydent IEI): brak przestrzegania zasad obowiązujących przy promowaniu na wysokie stopnie mistrzowskie¹¹, zburzenie w drodze kłamstw przyjaźni między nim a H. Schöllaufem i w ogóle brak przestrzegania zasad etycznych.

W sytuacji zaistniałego konfliktu, z L. Sieberem solidaryzują się liczni uznani mistrzowie (m.in. Klaus Härtel – specjalista w zakresie technik specjalnych jūdō-dō idō), którzy wystąpili z niemieckiego stowarzyszenia IE. Jak podaje *News und Kurznachrichten des DDBV e.V.* z 15.12.2002, certyfikaty IE datowane na październik 2002 mają podpisy zmarłego w 1998 r. barona von Klingerstorffa (!). Ponieważ doszło do poważnego nadużycia, mistrzowie skupieni w DDBV występują z IE e.V.¹². Podobnie zareagowali uczestnicy Walnego Zjazdu SIP (Rzeszów, 29.03.2003), którzy wystosowali do liderów IEI następującą notę:

„W związku z zaistniałą konfliktową sytuacją w niemieckiej organizacji Idokan Europa, nasze Stowarzyszenie Idōkan Polska na walnym zebraniu jednoznacznie opowiedziało się za Lotharem Sieberem, jako liderem światowego Idokanu”.

Następnie decyzją prezydium Stowarzyszenia z dn. 23.04.2003 SIP zdecydowanie dystansuje się od niemieckiej organizacji IE, o czym informuje pismem z dn. 25.04.2003 S. Posseta. Z kolei oficjalny lider IEI (od 15.08.2002) D. Schmidt w liście do Cynarskiego (e-mail, lato 2003) wyjaśnia problem ze swej strony, tłumacząc legalność promocji na wymienione stopnie honorowe i wymagając zerwania współpracy z L. Sieberem, aby możliwe było kontynuowanie współpracy z IEI. W tej sytuacji SIP zawiesza współpracę

¹⁰ *News-reports*, „IRK-MC”, 2002, t. III, s. 289–291.

¹¹ W ostatnich latach R. Gabert uzyskał z IEI 6 dan jūjutsu i 6, 7, 8 dan idō a D. Schmidt 6 dan karate i 5, 6, 7 dan idō. Por.: zestawienia faktograficzne: „IRK-MC”, 2001, t. II, s. 313, 316–317; także: „www.idokan-europa-ev.de/html/body_aktuelles”. Na stronach internetowych Idokan Europa znajdujemy także informację o nauczaniu tu i przyznawaniu stopni w jūjutsu-karate (yōshin-ryū), zendō karate tai-te-iao, tai-karate i taitejutsu, w których to systemach głównym mistrzem lub posiadaczem uprawnień do nauczania jest L. Sieber.

¹² www.ddbv.de/index.htm

także z IEI. DDBV i SIP przestały honorować stopnie przyznawane w skompromitowanych organizacjach (IE e.V., VaK e.V.). Natomiast monachijskie Hombu i Rzeszowski Ośrodek „Dōjō Budōkan” przyznają równolegle certyfikaty polskie (SIP) i niemieckie, wzajemnie je honorując.

BIBLIOGRAFIA

1. Corcoran J., Farkas E. (1983), *Martial Arts. Traditions, History, People*, New York.
2. Cynarski W. J. (2000 a), *Sztuki walki budō w kulturze Zachodu*, WSP, Rzeszów.
3. Cynarski W. J. (2000 b), *Tradycja Idōkanu w Europie i w Polsce 1947–1999*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. I, s. 15–20.
4. Czerwenka-Wenkstetten H. (1993), *Kanon des Nippon Jujitsu* (t. I), Tyrolia-Verlag, Wien.
5. Kemper J. A. (1966), *Erich Rahn, der Meister der 1000 Jiu-Jitsu Griffe*, Die Erich Rahn Story, Lübeck.
6. Klingerstorff H. (1951), *Judo und Judo-Do. Die hohe Schule des Kampfes*, Verlag Dr. G. Borotha-Schoeler, Wien.
7. Klingerstorff H. (1968), *Jiu-Jitsu im Selbstunterricht*, Perlen-Reihe, Wien-München-Zürich.
8. Klingerstorff H. (1972), *Karate Selbstunterricht*, Perlen-Reihe, Wien-München-Zürich.
9. Lind W. (1996), *Ostatische Kampfkünste. Das Lexikon*, Sportverlag, Berlin.
10. Obodyński K. (2001), *Specyfika jūjutsu i jūdō*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. II, s. 46–51.
11. Rahn E. (1931), *Jiu-Jitsu. Die unisichbare Waffe*, Weidmannsche Verlag, Berlin.
12. Rahn E. (1956), *Neue Kniffe und Griffe im Jiu-Jitsu Judo*, Falken-Buch, Berlin.
13. Schmidt D. (2002), *Zendō-ryū karate-dō – die Schule der Studien der praktischen Karatephilosophie als Lebensweg*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture”, t. III, s. 65–68.
14. Schmitt G. (1992), *Jiu-Jitsu für Einsteiger*, Sportverlag, Berlin.
15. Sieber L. (1989), *Idokan Europe – ein Verband stellt sich vor*, „Budo International”.
16. Sieber L. (2001), *Charakterystyka idōkan karate*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. II, s. 26–27.
17. Sieber L., Cynarski W. J. (2002), *Peter K. Jahnke i zendō karate tai-te-tao*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury / Movement for Culture”, t. III, s. 257–264.
18. Velte H. (1976), *Budo-Lexikon*, Falken Bücherei, Berlin.
19. Wiedmeier C. (1966), *Karate. Die Welt des Taekwon-Do*, Copress-Verlag, München.

Źródła archiwalne:

Dokumenty DDBV e. V. Monachium, SIP Rzeszów, IEI Amaranthos oraz prywatne zbiory autorów.

Masters of masters from the WJJC federation – new facts

Key words: martial arts, masters, organisations, WJJC, Idōkan

The authors present profiles of eminent masters who are members of the WJJC, one of the first international martial arts organisation. The masters in question are: Erich Rahn, Julius Fleck, Walli Strauss, Hubert Klinger von Klingerstorff. Lothar Sieber knew masters Rahn, Klingerstorff, Jansen, Steindl and Matuschek in person. All of the aforementioned masters as well as other individuals listed beneath reached 10th dan. Wojciech J. Cynarski entered a correspondence with masters Klingerstorff and Schöllauf. The WJJC has continued the activity of 1954 – established IWJF, the president of honour of which became Erich Rahn. For twenty years the tradition has also been developed by Idokan Europe International, and by Association Idōkan Poland as well as the Deutscher Dan-Träger and Budo-Lehrer Verband.